

POSTANOWIENIE

15 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek

na posiedzeniu niejawnym 15 września 2023 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa I. M. i B. M.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę i ustalenie,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 23 lutego 2022 r., I ACa 539/20,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i zasądza od pozwanej na rzecz powodów kwotę 5400,00 (pięć
tysięcy czterysta) zł z odsetkami w wysokości odsetek
ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia
pieniężnego za czas po upływie tygodnia od doręczenia
pozwanej postanowienia do dnia zapłaty - tytułem zwrotu
kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżąca oparła wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na pierwszej spośród wymienionych przesłanek.

Przez istotne zagadnienie prawne, o którym mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć charakter uniwersalny, co oznacza, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych, podobnych spraw. Chodzi przy tym o problem, którego wyjaśnienie jest konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy, a więc pozostający w związku z podstawami skargi oraz z wiążącym Sąd Najwyższy, a ustalonym przez sąd drugiej instancji, stanem faktycznym sprawy (art. 398¹³ § 2 k.p.c.), i także w związku z podstawą prawną zaskarżonego wyroku (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 maja 2013 r., IV CSK 53/13 oraz z 3 lutego 2012 r. I UK 271/11 - nie publ.). Konieczne jest przytoczenie argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Skarżący powinien nie tylko wskazać przepis prawa (materialnego lub procesowego), którego dotyczy zagadnienie, ale także przedstawić pogłębioną argumentację prawną w celu wykazania, że zagadnienie jest istotne, a jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia w jego sprawie (zob. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07 oraz z 9 lutego 2011 r., III SK 41/10 - nie publ.).

Skarżąca przedstawioną problematykę ujęła w pytaniach: „czy w przypadku dokonywania przez Sąd, na gruncie art.385¹ k.c., oceny wypełnienia przez bank obowiązków informacyjnych względem kredytobiorcy dotyczących m.in. ryzyk związanych z zawieraniem umową kredytu, w tym w szczególności ryzyka kursowego, Sąd winien uwzględniać, tak jak to ma miejsce w przypadku oceny abuzywności spornych postanowień dotyczących „warunku waloryzacyjnego” i ryzyka walutowego (zbiorcza kategoria pojęciowa użyta przez Sąd Apelacyjny) - stan wiedzy przedsiębiorcy co do możliwych i przewidywanych przez niego okoliczności i czynników czy też zmian m.in. w gospodarce o charakterze globalnym i wpływu tych zmian na stan zobowiązań kredytobiorcy wynikających z umowy kredytu, na dzień zawarcia umowy, czy też ocena wypełnienia przez przedsiębiorcę obowiązków informacyjnych, winna być dokonywana z uwzględnieniem informacji jakich zakres wyznaczany jest ex post w stosunku do momentu zawarcia umowy kredytu; czy wobec motywów uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z dnia 07

maja 2021 r., podjętej w sprawie III CZP 6/21, obszernie nawiązujących do bezskuteczności (nieważności) umowy, w okolicznościach, w których kredytobiorca żąda uznania postanowień umowy o kredyt waloryzowany za bezskuteczne, nie potwierdzi wiążącego dla kredytobiorcy charakteru kwestionowanych postanowień umownych, względnie jeśli upłynie termin do takiego potwierdzenia, na gruncie regulacji zawartej w art. 385¹ § 1 i § 2 kodeksu cywilnego, uzasadnione jest przyjmowanie każdorazowo, wskutek samego oświadczenia kredytobiorcy (lub jego braku w wyznaczonym terminie) co do woli utrzymania umowy w mocy/oczekiwania uznania umowy za nieważną skutku w postaci trwałej bezskuteczności umowy *ex tunc*, równoważnego z jej nieważnością względnie jej nieważności, niezależnie od dokonania, czy bez dokonania przez Sąd jakiegokolwiek zobiektywizowanej oceny, czy rzeczywisty uszczerbek dla interesów konsumenta uzasadnia wdrożenie ochrony na gruncie art. 385¹ k.c., jak i czy wdrożenie tak daleko idącego skutku jak nieważność (upadek) umowy jest niezbędne, aby w ramach ochrony kredytobiorcy konsumenta w relacji z bankiem jako przedsiębiorcą doszło do przywrócenia niezasadnie zaburzonej równowagi kontraktowej?; czy w świetle art. 385¹ § 1 i § 2 i zwłaszcza § 3 k.c., w zw. z art. 65 § 2 k.c. i w zw. z art. 56 k.c. w sytuacji stwierdzenia przez Sąd bezskuteczności postanowienia, z jakiego wynika, że waloryzacja kredytu (przeliczenia kwoty kredytu ze złotych polskich na walutę według kursu kupna waluty obcej z tabeli kursowej banku) i spłata rat kapitałowo-odsetkowych następuje w złotych polskich po przeliczeniu według kursu sprzedaży waluty obcej z tabeli kursowej banku, umowa wiąże strony w pozostałym zakresie także w zakresie postanowień:

1. postanowienia wyrażającego wolę stron waloryzowania kredytu kursem waluty obcej, definiującego kluczowe dla stron założenia umowy (tj. spełniającego warunki do uznania za *accidentaliae negotii*), tj. zgodną wolę stron co do waloryzowania kredytu kursem waluty, oraz co do waluty waloryzacji;
2. postanowienia określającego kwotę kredytu wyrażoną w walucie waloryzacji, jaka to kwota odpowiadająca przeliczonej ze złotych polskich na walutę waloryzacji kwocie kredytu, została wprost wpisana do umowy, znana była kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy i objętą zgodną wolą stron co do jej

wysokości określając tym samym wysokość zobowiązania kredytobiorcy do spłaty na dzień wskazany w umowie, co najmniej w tej wysokości.”.

Przedstawione przez skarżącą problemy nie stanowią istotnego zagadnienia prawnego, a przepisy ich dotyczące były przedmiotem wykładni Trybunału Sprawiedliwości UE oraz Sądu Najwyższego i obecnie można zatem uznać je za wyjaśnione.

Sąd Najwyższy wskazał (zob. np. wyrok z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134), że postanowienia umowy (regulaminu), określające zarówno zasady przeliczenia kwoty udzielonego kredytu na złotówki przy wypłacie kredytu, jak i spłacanych rat na walutę obcą, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych. Takie klauzule mają charakter abuzywny, gdyż kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Sprzeczność z dobrymi obyczajami i naruszenie interesów konsumenta polega w tym przypadku na uzależnieniu wysokości świadczenia banku oraz wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku. Zarówno przeliczenie kwoty kredytu na złotówki w chwili jego wypłaty, jak i przeliczenie odwrotne w chwili wymagalności poszczególnych spłacanych rat, służy bowiem określeniu wysokości świadczenia konsumenta. Postanowienia, które uprawniają bank do jednostronnego ustalenia kursów walut, są nietransparentne i pozostawiają pole do arbitralnego działania banku. W ten sposób obarczają kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz naruszają równorzędność stron. Skonstruowane w ten sposób, w ślad za wzorcem stosowanym przez bank, uregulowanie umowne są niedopuszczalne, niezależnie od tego, czy swoboda przedsiębiorcy (banku) w ustaleniu kursu jest pełna, czy też w jakiś sposób ograniczona, np. w razie wprowadzenia możliwych maksymalnych odchyleń od kursu ustalanego z wykorzystaniem obiektywnych kryteriów.

Wyeliminowanie z łączącej strony umowy abuzywnych postanowień umownych rodzi konieczność dokonania oceny, czy umowa w pozostałym zakresie jest możliwa do utrzymania. Wyeliminowanie ryzyka kursowego, charakterystycznego dla umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i

uzasadniającego powiązanie stawki oprocentowania ze stawką LIBOR, jest równoznaczne z tak daleko idącym przekształceniem umowy, że należy ją uznać za umowę o odmiennej istocie i charakterze, choćby nadal chodziło tu tylko o inny podtyp czy wariant umowy kredytu. Oznacza to z kolei, że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe, co przemawia za opowiedzeniem się o jej nieważności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD B/2021, poz. 20). Wyeliminowanie abuzywnych klauzul przeliczeniowych nie prowadzi do utrzymania w mocy kredytu indeksowanego kursem CHF jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR. Brak także podstaw do zastąpienia stawki oprocentowania LIBOR stawką WIBOR (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22, OSNC-ZD D/2022, poz. 45; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22, nie publ.).

Odnosząc się do problematyki obowiązków informacyjnych banków w orzecznictwie uznano, że nie jest wystarczające wskazanie w umowie, iż ryzyko związane ze zmianą kursu waluty ponosi kredytobiorca oraz odebranie od strony oświadczenia, zawartego we wniosku o udzielenie kredytu, o standardowej treści, że została poinformowana o ponoszeniu ryzyka wynikającego ze zmiany kursu waluty oraz przyjęła do wiadomości i akceptuje to ryzyko. Wprowadzenie do umowy kredytowej zawieranej na wiele lat, na nabycie nieruchomości stanowiącej z reguły dorobek życia przeciętnego konsumenta, mechanizmu działania ryzyka kursowego, wymaga szczególnej staranności banku w zakresie wyraźnego wskazania zagrożeń wiążących się z oferowanym kredytem, tak by konsument miał pełne rozeznanie konsekwencji ekonomicznych zawieranej umowy. Przedkontraktowy obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego powinien zostać wykonany, w sposób jednoznacznie i zrozumiale unaoczniający konsumentowi, który z reguły posiada elementarną znajomość rynku finansowego, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest bardzo ryzykowne, a efektem może być obowiązek zwrotu kwoty wielokrotnie wyższej od pożyczonej, mimo dokonywania regularnych spłat (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, nr 2, poz. 7).

Mając powyższe na uwadze nie można przyjąć, że przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania została w sposób właściwy wykazana.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

(M.K.)

[ms]